

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Emanuel Öz* (S) återtagit sin plats i riksdagen från och med den 1 juni, varigenom uppdraget som ersättare upphört för *Amne Ali* (S).

§ 2 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Linus Sköld* (S) skulle tjänstgöra som ersättare för *Hannah Bergstedt* (S) under hennes fortsatta ledighet den 4 juni–14 juni.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Linus Sköld* som suppleant i skatteutskottet och i näringsutskottet under *Hannah Bergstedts* fortsatta ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 4 juni–14 juni* till

suppleant i skatteutskottet

Linus Sköld (S)

suppleant i näringsutskottet

Linus Sköld (S)

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM94 Rådsrekommendationer om ett stärkt samarbete mot sjukdomar som kan förebyggas med vaccin *COM(2018) 245*, *COM(2018) 244* till socialutskottet

2017/18:FPM95 Meddelande om att bekämpa desinformation online *COM(2018) 236* till konstitutionsutskottet

2017/18:FPM96 Meddelande om artificiell intelligens för Europa *COM(2018) 237* till utbildningsutskottet

2017/18:FPM97 Förordning om onlinebaserade förmedlingstjänster *COM(2018) 238* till näringsutskottet

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till försvarsutskottet:
RiR 2018:14 Nationellt försvar på regional nivå – de regionala stabernas roll och ansvar

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2017/18:4189 till finansutskottet

2017/18:4190 och 4192–4196 till utbildningsutskottet

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialutskottets betänkanden

2017/18:SoU24 Kvalitet och säkerhet på apoteksmarknaden

2017/18:SoU27 Klassificering av nya psykoaktiva substanser

2017/18:SoU28 Legitimation för hälso- och sjukvårdskuratorer

Finansutskottets betänkanden

2017/18:FiU43 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

2017/18:FiU44 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

2017/18:FiU49 Extra ändringsbudget för 2018 – Ny möjlighet till uppehållstillstånd

1 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 1 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Maj Karlsson har frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa att den funktionspolitiska rörelsens röster hörs i det fortsatta utformandet av reformen. Maj Karlsson har också frågat om jag är beredd att komma med ett tilläggsdirektiv till den pågående utredningen om LSS för att säkerställa intentionen i lagstiftningen och korrigera för de domar som fallit sedan 2007.

Den 3 maj beslutade regeringen om ett tilläggsdirektiv till LSS-utredningen. Vi har nu tagit bort de krav på besparingar som tidigare fanns i direktiven. Förslagen ska inte heller leda till att behovet av anslagna medel ökar jämfört med dagens nivå. Den förändringen gjorde vi för att ge utredaren rätt förutsättningar att fokusera på att skapa en tydlig, stabil och långsiktigt hållbar lagstiftning. Maj Karlsson vill se ett tilläggsdirektiv till LSS-utredningen som ska korrigera för domar sedan 2007 och säkerställa lagens intentioner. Låt mig vara tydlig. Den som har behov av assistans eller annat stöd ska ha rätt till det. I direktiven till utredningen anges att syftet med uppdraget är att skapa en lagstiftning som främjar jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället. Lagens intentioner är således utgångspunkten för utredningens helhetsöversyn. Det innebär att utredarens uppdrag redan i dag täcker de frågor Maj Karlsson vill lägga till som tilläggsdirektiv.

Precis som Maj Karlsson framhåller kom lagen till i nära samarbete med funktionshindersrörelsen. Det första pilotprojektet för assistans var det independent living-rörelsen, inte staten, som drog igång. När vi nu ska modernisera lagen behöver vi kroka arm igen. Den dialogen utlovade jag redan min första dag som minister, och den dialogen har jag också inlett. För mig är det självklart att regeringen ska samarbeta med dem som närmast berörs av reformen. Det handlar om transparens och om kvalitetssäkring. Funktionshindersrörelsen finns med i LSS-utredningens referens- och expertgrupp och kommer självfallet att vara remissinstans till betänkandet när det kommer. Min bedömning är att vi kommer att behöva en ambitiös dialog om det här för att kunna presentera förslag på en bättre lagstiftning. Jag kommer också att säkerställa att frågan om den reformerade lagstiftningen ligger högt på agendan vid alla våra samtalsforum, såsom sakråd och funktionshindersdelegation.

Lagen om stöd och service (LSS) är en grundbult i vår välfärd, en rättighetslag som har inneburit ökad frihet och självständighet för många människor. Vi behöver modernisera lagen så att den fungerar bättre, så att den blir förutsägbart för dem som behöver den och så att den leder till de högt uppsatta målen om självständighet och delaktighet. Den nya lagstiftningen ska vara långsiktigt hållbar och kostnadsmässigt effektiv. Inget annat duger; det har jag varit tydlig med sedan jag tillträdde som minister.

Anf. 2 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! LSS är en fin frihetsreform som har varit och är oerhört viktig. När den infördes var den en världsunik reform som gav personer med de största behoven makten att själva styra över sina liv och delta i samhället på lika villkor, vilket också var intentionen med lagstiftningen.

Lagen präglas av egenmakt och självständighet, och dessa principer har varit avgörande.

LSS och den personliga assistansen utgör en kärna i vårt gemensamma välfärdssamhälle. Det handlar om medborgerliga rättigheter – att alla ska ha rätten att leva som fria individer oavsett om de har en funktionsnedsättning, får en i morgon eller följer normen hela livet.

Det är med den personliga assistansen tusentals personer kan arbeta, studera, vara politiskt aktiva, bilda sig och ta en jämställd del av ansvaret i sina familjer – göra sådant som ses som självklarheter i ett liv i frihet. Det är något som inte var en verklighet innan den personliga assistansen infördes. Det är en självklar frihet som nu står hotad.

Att vi i Sverige fick LSS-reformen är till stor del den funktionspolitiska rörelsens förtjänst. Med beslutsamhet, enträget arbete och kamp drev de igenom den största frihetsreformen i modern tid. I dag är det också de som får slåss för att behålla den. Därför växte optimismen när statsrådet vid sitt tillträde lät meddela att hon skulle ta gott om tid på sig att träffa berörda intressenter och söka breda överenskommelser. Det är nämligen hos den funktionspolitiska rörelsen utvecklingen av reformen finns att hämta.

Det ska sägas att det har gått lite tid sedan jag ställde den här frågan till ministern. Jag vet att du sedan dess har haft kontakt med och träffat många från funktionshindersrörelsen. Jag har också hört att många upplevt att ministern verkligen har lyssnat, och det gläder mig verkligen.

Jag vet också att rörelsen i mötet med dig fortsatt larma om de konsekvenser som Högsta förvaltningsdomstolens domar har fått. Redan när första domen föll 2007 började rörelsen protestera. Sedan dess har urholkningen av lagstiftningen fortsatt, och rörelsen har höjt sina röster alltmer när fler och fler har fallit ur den statliga assistansersättningen och helt eller delvis förlorat sina rättigheter.

Eftersom det krav som rörelsen ställer är en justering av lagen efterfrågade jag mycket riktigt ett tilläggsdirektiv för att säkerställa intentionen i lagstiftningen.

Även om statsrådet i sitt svar säger viktiga saker som i någon mening ger hopp tolkar jag det ändå som att ni inte har för avsikt att tillgodose vårt krav. Jag förstår verkligen inte varför. Det här är ju ett av de främsta krav som rörelsen driver, då de vet att lagens intentioner inte kommer att säkerställas innan så sker.

Att svara med att säga att de som har behov av assistans ska få det är inte ett svar på vårt krav. Problemet är ju att domarna från 2007 och framåt just begränsat vilka som faktiskt bedöms ha behov av assistans.

Jag vill därför fråga statsrådet: Varför är ni inte beredda att tillgodose rörelsens krav på ett konkret tilläggsdirektiv om lagändring eller lagjustering?

Anf. 3 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Utredningen har, som jag sa i mitt svar och som Maj Karlsson tydligt utläste, inte något uttalat uppdrag att särskilt korrigera för enskilda domar. Jag ska försöka förklara varför.

Intentionen med LSS-utredningen är att åstadkomma en förstärkt kvalitet, en ökad jämlikhet och en förutsägbarhet i fråga om LSS-insatser som finns och som ingår i dagens lagstiftning. Om jämlika levnadsvillkor och

full delaktighet i samhällslivet ska främjas är det lagens intention, och det är detta som utredaren ska återkomma med.

Att begränsa det till att handla om enskilda domar som det ska korrigeras för vill vi inte göra, men det finns absolut ingenting som hindrar utredaren från att redan i betänkandet korrigera för domar där man anser att det behövs utifrån vad lagens intentioner är.

Men jag vill ändå understryka att om vi ska lyckas måste utredaren ha ett brett mandat att åstadkomma det som är lagens intentioner. Vi har ingen ambition att begränsa utredarens uppdrag. Jag vill verkligen understryka att utredaren har ett stort och ett fritt mandat att åstadkomma en lagstiftning som gör att vi säkerställer lagens intentioner.

Det är gott nog med ett stort engagemang från både Maj Karlsson och många andra i denna kammare och i funktionshindersrörelsen. Men det kommer att krävas mycket jobb och ett stort ansvar när utredaren väl kommer med sitt betänkande. Då ska vi tillsammans lyckas se till att vi har en lagstiftning som svarar mot både de intentioner som då fanns och de utmaningar som vi har sett under tiden.

Jag vill gärna ta tillfället i akt att understryka att vi redan under förra mandatperioden såg att det kom domar som kom att förändra i assistansen på ett sätt som, om jag ska vara lite personlig, jag upplevde som oerhört frustrerande när jag då satt i socialutskottet. När den dåvarande regeringen kallades till utskottet hade vi en bra diskussion. Många kände sig ganska tveksamma. Men jag kan konstatera att den gemensamma upprördheten från utskottet då inte ledde till några som helst initiativ. Det hade förstås underlättat om utredningen redan då hade tillsatts. Då hade vi förmodligen inte stått där vi står i dag.

Nu finns det en utredning som har ett brett mandat, och jag ser mycket fram emot utredarens förslag så att vi kan ta detta vidare. Jag är också glad att det nu inte görs några tvåårsomprövningar fram till att vi har en ny lagstiftning.

Anf. 4 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Den utveckling vi har sett av den personliga assistansen har, precis som statsrådet säger, skett under de senaste tio åren, och den är verkligen fruktansvärd. Det är en attack mot en av vår tids största frihetsreformer, en attack som har intensifierats under den här mandatperioden.

I dag är läget så akut att beviljandegraden för assistans är om inte obefintlig så i alla fall mycket, mycket låg. Bara på dessa fyra år är det tusentals personer som drabbats mycket hårt. Vi har under hela mandatperioden använt alla tillgängliga medel för att få regeringen att agera och att backa även när det gäller dess egna beslut. I vissa fall har vi haft framgång. Regleringsbrevet har ändrats, och nya direktiv till utredningen har tillkommit. Vi har gemensamt fått bort direktivet om besparingskrav på assistansen. Detta är vi mycket stolta över.

Jag ska också säga att jag verkligen uppskattar statsrådets ingång i frågan. Jag tycker faktiskt att det låter som om statsrådet har som ambition att säkerställa lagen. Jag ifrågasätter därför inte på något sätt statsrådets intention – däremot regeringens.

Jag är nämligen bekymrad över vad besluten egentligen innebär. Att regeringen har valt att ta bort besparingskravet på den personliga assistansen är verkligen ett mycket viktigt beslut som vi mottar med stor glädje.

Problemet är det statsrådet svarar mig därefter, nämligen att förslaget inte ska leda till att behovet av anslagna medel ökar jämfört med dagens nivå utan att det på något sätt ska ske inom befintlig ram.

Bara mellan 2016 och 2017 minskade prognosen från Försäkringskassan med en halv miljard. Då undrar jag: Är det regeringens ambition att utredningen ska utgå från nivåer efter en tid där beviljandegraden rasat till 11,5 procent? I så fall tycker jag att vi har stora problem. Jag vill därför gärna att statsrådet förtydligar vad ni menar med att utredningen ska utgå från befintlig ram.

Det är också djupt oroväckande att vi inte får ett nytt, tydligt direktiv till den så efterlängtrade utredningen. Precis som statsrådet säger har vi drivit det här länge, eftersom vi menar att lagen måste justeras efter domarna. Visst behöver lagen moderniseras och utvecklas, men grundintentionen måste vara navet i det arbetet. Vi upplever att detta inte är möjligt om vi inte först ser till att säkerställa den delen.

Statsrådet säger att vårt krav redan täckts inom utredningen, eftersom syftet är att skapa en lag som främjar jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället. Men man kan ha väldigt olika uppfattningar om hur just de målen kan uppfyllas. För oss ska det ske genom ett säkerställande av reformen. Är det också ett löfte från er?

Vad jag är orolig för är att anledningen till att man inte vill tillgodose kravet är att man vet att det är ett beslut som faktiskt kommer att kosta, det vill säga att det fortfarande de facto är ekonomi som kommer att gå före människors behov. Det är en oro som lite grann kan förstärkas av statsrådets svar.

Därför undrar jag vad det egentligen betyder när ni säger att lagstiftningen ska vara ”kostnadsmässigt effektiv”.

Anf. 5 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag ska försöka att bemöta de flesta av frågorna.

Jag vill börja med att säga att det absolut är ett dilemma när vi har både statlig och kommunal assistans. Det är komplext, och att hamna på rätt sida om 20 timmars grundläggande behov ska egentligen inte vara avgörande när det gäller att tillgodose behovet av assistans för den enskilde. Det ska helt enkelt garantera vem som ska ta ansvaret för att utföra, leverera och se till att assistansen tillgodoses. Det är uppenbart att detta är en av de frågor som utredaren behöver komma med bra svar på: Hur ska man försäkras om detta?

För den enskilde är det, som i alla fall, helt ointressant vem som egentligen står för notan. Då menar jag inte att det är ointressant vem som är huvudman – missförstå mig rätt – men det handlar om att man egentligen inte är så intresserad av vem notan handlar om, utan det man vill vara säker på är att man får det som man har rätt till och att man får sina behov tillgodosedda.

Det här är en viktig uppgift, vill jag säga, för utredaren när det gäller just gränsdragning mellan huvudmännen.

Jag vill också understryka att det inte har funnits något besparingskrav på personlig assistans. I tidigare direktiv har det funnits ett krav på att man också ska komma med förslag på hur man sparar. Det finns inte kvar, och jag är väldigt glad att det är så.

Jag vill också säga att alla utredningar arbetar inom en ram. Jag kan själv inte ge något exempel i närtid där en utredning har fria händer att leverera och komma med förslag utan några som helst begränsningar, utan man har helt enkelt de resurser man har och förväntas kunna göra förändringar inom ram.

Sedan är LSS-lagstiftningen på många sätt en mycket speciell lagstiftning även när det kommer till finansiering. En rättighetslagstiftning är inte lika lätt att förutse. Jag kan inte alla siffror i huvudet, men när Handikapputredningen tillsattes och när LSS-reformen beslutades försökte man göra framskrivningar, för det finns förstås alltid en ambition att försöka se vilka kostnader vi kommer att ha eftersom vi också ska se till att klara finansieringen.

Det är inte helt enkelt. Men när det gäller lagstiftningen, vilka rättigheter som finns och hur man ska reglera dem har utredaren helt enkelt samma förutsättningar som alla andra utredningar som ska hålla sig inom ram.

Jag vill också säga att när utredningen är lämnad, remisserna är inlämnade och innan ett beslut fattas vidtar en politisk process. Vi som då deltar i ett sådant arbete och som vill medverka till en långsiktigt hållbar LSS-lagstiftning har naturligtvis tillsammans ett ansvar att se till att man ser på lagen samlat. Utredaren har inte helt fria händer utan har helt enkelt samma förutsättningar som alla andra utredningar.

Jag vill också säga att jag träffar väldigt många funktionshindersföreträdare, individer, organisationer och paraplyorganisationer, och de stärker mig förstås i hur viktigt det är att vi klarar av att göra en översyn. Jag vet inte vilka ord man ska använda för att inte oroa den enskilde, men vi ska säkerställa lagstiftningen. Det är absolut både ambitionen och intentionen. Men varje individ och varje organisation man möter gör att man inser hur komplex frågan är, och därför är det viktigt att det får ta tid.

Vi har inte för avsikt att förändra ytterligare några direktiv. Jag menar och vidhåller bestämt att om utredaren har ett uppdrag att se till att främja jämlika villkor och frihet i vardagslivet så innebär det att man också har alla förutsättningar och möjlighet att korrigera domar, eller om man uttrycker sig på ett annat sätt. Det ska vara en sammanhållen lagstiftning som svarar upp mot de intentioner som lagen har.

Anf. 6 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Precis som statsrådet säger är även jag medveten om att det inte finns några utredningar som har fria händer.

Statsrådet säger att det inte har skett några besparingar på det sättet inom den personliga assistansen. Däremot har andelen avslag ökat så drastiskt att det har gjort att kostnaderna har minskat väldigt dramatiskt. Det vi är oroliga för är när ni säger att vi ska utgå från den här ekonomiska ramen och inte det som var före den här katastrofala situationen. Det är faktiskt en väsentlig skillnad.

Jag håller helt med statsrådet: Visst är det så att man inte kan ha en utredning som får helt fria ramar, men här har det verkligen hänt någonting, och när ni då talar om en befintlig ram väcker det verkligen oro. Vad är det vi ska utgå från?

Jag vill verkligen tacka statsrådet för svaren. Jag tycker att det har varit en bra dialog, och detta är verkligen viktigt; statsrådet har helt rätt i det.

Det här är en mycket allvarlig politisk fråga som, med all rätt, väcker mycket starka känslor. Det handlar om något så grundläggande som allas vår rätt att leva våra liv som fria medborgare med rätten att bestämma över oss själva.

Från vår sida ligger det ingen prestige i detta. Det här är inget område att plocka billiga politiska poänger på. Situationen är dock alarmerande, och vi måste hitta en varaktig och långsiktig lösning, vilket jag tror även är statsrådets ambition.

Jag blir mycket glad när jag hör att statsrådet öppnar för en bred dialog för att kunna ta fram en bättre lagstiftning. Vi i Vänsterpartiet står helt redo att föra det samtalet med er, och jag tycker att det hade varit värdigt en rödgrön regering att innan mandatperioden är slut påbörja ett samarbete för att på allvar säkra grundintentionen i en av vår tids viktigaste frihetsreformer.

Anf. 7 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill också tacka Maj Karlsson både för frågan och för tonen i debatten. Vi vet ju alla hur svårt det kommer att vara de kommande månaderna inför valet. En sak är de diskussioner vi kan föra i små kretsar, men det är svårare att föra en god diskussion och dialog i riksdagen, i medierna och så vidare.

Jag har i alla fall en egen ambition att bidra till ett tonläge som gör att vi inte skickar några andra signaler, för det är klart att alla de som har behov av LSS och assistans lyssnar och också hör om det verkar finnas en väg framåt eller om frågan används som ett slagträ i debatten.

Jag tänker själv göra mitt allra bästa för att bidra till att vi har en god samtalston, och jag hoppas och tror att vi kan påbörja ett arbete som innebär att vi söker politiskt breda lösningar på en svår och viktig framtidsfråga.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2017/18:531 om FN:s barnkonvention

Anf. 8 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Tobias Billström har ställt följande frågor till mig:

1. Hur säkerställer statsrådet att kafalah inte kommer att tillämpas, trots att det nu får en rättslig betydelse i svensk rätt?
2. Hur ser statsrådet på att förslaget att inkorporera barnkonventionen innebär att lagstiftningsmakt överförs från riksdagen till domstolarna?
3. Är statsrådets uppfattning att en inkorporering av barnkonventionen är det bästa och mest effektiva sättet att stärka och utveckla barns rättigheter i Sverige?

Sverige som stat är, sedan ratificeringen för nästan 30 år sedan, folkrättsligt förpliktad att följa barnkonventionen, och domstolar och andra myndigheter är skyldiga att i möjligaste mån tolka och tillämpa svenska författningar i enlighet med barnkonventionen.

Trots strategiska åtgärder och trots en kontinuerlig transformering har dock inte de rättigheter som följer av konventionen fått tillräckligt genomslag i beslutsprocesser som rör barn. Barnrättighetsutredningens kartläggningar visar på en rad brister när det gäller genomslaget för barnets rättigheter och för ett barnrättsbaserat synsätt, bland annat i fråga om principen om barnets bästa och principen om barnets rätt att få uttrycka sina åsikter.

Den 15 mars fattade regeringen därför beslut om en proposition med förslag om att göra barnkonventionen till svensk lag från den 1 januari 2020.

Med barnkonventionen som lag blir det tydligare att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser som rör barn. En inkorporering innebär att barnets roll som rättssubjekt med egna specifika rättigheter tydliggörs och kan därmed förväntas medverka till att barnet i högre grad hamnar i fokus i de situationer som gäller barnet. Det är också ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all verksamhet som berör barn och unga, där rättigheterna ses utifrån ett helhetsperspektiv.

Men för att barnkonventionen ska få ett effektivt och ändamålsenligt genomslag i svensk rätt krävs vid sidan av en inkorporering även en fortsatt transformering av barnkonventionens bestämmelser i nationell rätt. Därutöver krävs en kombination av olika åtgärder såsom vägledning, utbildning och samordning mellan olika aktörer, till exempel myndigheter, kommuner och landsting, på olika nivåer i samhället. Åtgärderna som regeringen redogör för i propositionen ska ses som ett samlat paket för att konventionen ska få genomslag. Jag är övertygad om att dessa åtgärder tillsammans skapar goda förutsättningar för att tillgodose barnets rättigheter i Sverige.

Jag vill vara tydlig med att lagstiftningsmakten ligger hos riksdagen. Det är riksdagen som stiftar våra lagar. Lagstiftaren ska även i fortsättningen ha det primära ansvaret för att löpande se till att den inhemska rätten överensstämmer med barnkonventionen, även efter att den inkorporerats genom en fortsatt transformering. Regeringen ser dessa metoder som ömsesidigt förstärkande och tillsammans som det mest effektiva sättet för att barnkonventionen och barnets rättigheter ska få genomslag i rättstillämpningen.

Inkorporeringen innebär i princip inte heller någon ny uppgift för myndigheter och domstolar eftersom de redan i dag i möjligaste mån ska tolka och tillämpa lagstiftningen i enlighet med barnkonventionen. Däremot innebär inkorporeringen ett förtydligande av att rättstillämparna ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser som rör barn. Rättstillämparna är också framför allt genom EU-rättens och Europakonventionens inflytande sedan länge vana vid att hantera regelverk utformade på ett annat sätt än det traditionella svenska sättet med en relativt hög grad av detaljreglering.

Jag vill i detta sammanhang tydliggöra att regeringen inte anser att frågan om huruvida barnkonventionen ska inkorporeras behöver analyseras ytterligare. Syftet med den utredning som regeringen nyligen tillsatt, med uppdrag att genomföra en kartläggning för att belysa hur svensk lagstiftning och praxis överensstämmer med barnkonventionen, är inte att analysera frågan om inkorporering, utan utredningen syftar till att ge stöd i det

fortsatta arbetet med transformeringen av barnkonventionens bestämmelser inom olika rättsområden. Genom ratificeringen har Sverige som stat förbundit sig att se till att den nationella lagstiftningen stämmer överens med konventionen. Genomgångar av svensk lagstiftnings överensstämmelse med konventionen har därför gjorts flera gånger tidigare, första gången i samband med ratificeringen av barnkonventionen 1990.

För att besvara den återstående frågan om den rättsliga betydelsen av kafalah vill jag börja med att betona att en inkorporering av barnkonventionen inte innebär att barn ges några nya rättigheter. Att svensk lagstiftning inte strider mot de konventioner som Sverige ratificerat är grundläggande för det åtagande landet gör i och med en ratificering, oavsett om det sker genom inkorporering eller inte.

De rättigheter som erkänns i barnkonventionen gäller redan i dag. En inkorporering ändrar inte på detta. Jag vill också betona att konventionen måste läsas som en helhet, inte bara artikel för artikel, och inte bara ord för ord. Konventionen måste också tolkas så att den får en rimlig mening inom ramen för varje nationellt system.

Artikel 20 innebär att barn som berövats sin familjemiljö har rätt till särskilt skydd och stöd från statens sida. Staterna ska, enligt artikel 20, i enlighet med sin nationella lagstiftning, säkerställa alternativ omvårdnad för ett sådant barn. Enligt svensk nationell lagstiftning har vi detaljerade bestämmelser för placering av barn, bland annat i socialtjänstlagen. I artikeln finns en hänvisning till kafalah som ett exempel på en placeringsform. Kafalah är ingen placeringsform enligt vår lagstiftning. Artikel 20 innebär inte ett krav på att införa nya typer av placeringsformer i Sverige, utan sådana finns redan enligt vår nationella lagstiftning.

Anf. 9 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten, Justitieombudsmannen, Hovrätten över Skåne och Blekinge samt Kammarrätten i Stockholm är några av de 30 remissinstanser som avstyrker regeringens förslag att inkorporera FN:s barnkonvention. Även Lagrådet avstyrker regeringens förslag. Remissinstanserna menar att det finns risk för att förslaget kommer att försvaga barns rättigheter snarare än att stärka dem.

Att trots denna skarpa kritik gå vidare med förslaget är oansvarigt och rent ut sagt dåligt. Därför har Moderaterna och Centerpartiet valt att inte ställa sig bakom regeringens förslag utan föreslår i stället att barns rättigheter stärks på riktigt och i enlighet med svensk rättstradition. Därutöver vill vi också tydliggöra barns rättigheter i grundlagen.

Problemet med att göra hela konventionen till svensk lag illustreras väl av den diskussion som har uppkommit med anledning av artikel 20 i barnkonventionen. I artikeln nämns bland annat möjligheten att placera ett barn enligt kafalah, som är ett islamiskt juridiskt begrepp som liknar adoption. Det är en placeringsform som vi i Sverige inte använder oss av. Även om kafalah inte förs in i föräldrabalken eller i socialrättslagstiftningen kommer den att få rättslig betydelse i svensk rätt. Men frågan om och i vilka fall svenska domstolar och myndigheter ska ta hänsyn till kafalah har över huvud taget inte analyserats av regeringen. Det är anmärkningsvärt.

Enligt ett avgörande från den franska Cour de cassation från år 2006 får fransk domstol inte längre besluta om adoption när ett barn tidigare har

omhändertagits enligt kafalah. Denna rättsutveckling riskerar vi också att få i Sverige om regeringens förslag blir verklighet.

I 2008 års svenska adoptionsutredning, SOU 2009:61, resonerar utredaren om just detta franska rättsfall och kraven som uppställs i artikel 20 i barnkonventionen. Utifrån de resonemang som förs där är det mycket möjligt att rättsläget i Sverige kan komma att påverkas i till exempel vissa adoptionsärenden om artikel 20 görs till svensk lag. Detta är en konsekvens som regeringen borde ha tagit hänsyn till innan man föreslog att barnkonventionen skulle inkorporeras i sin helhet.

Det är i allra högsta grad oklart vilka konsekvenser som inkorporeringen av barnkonventionen och kafalah kommer att få i svensk rätt. Klart är dock att bestämmelser som framgår direkt i lagtext måste följas av våra myndigheter och av våra domstolar. Kommer det att innebära en möjlighet eller en rättighet att återropa kafalah i stället för adoption eller placering i fosterhem? Kommer det att innebära att kafalah får en rättslig betydelse i enskilda fall i Sverige? Det vet vi inte.

Vi moderater är inte beredda att riskera detta. Barns rättigheter är för viktiga för det. Därför vill jag fråga statsrådet i dag i kammaren följande: Hur kan statsrådet garantera att kafalah inte kommer att tillämpas nu när regeringen gett kafalah rättslig betydelse i svensk lagstiftning?

Anf. 10 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Den 13 juni ska det hållas en stor debatt om regeringens proposition och riksdagens betänkande om barnkonventionen. Jag är övertygad om att vi där kommer att ytterligare vrida och vända på olika partiers inställning till att barnkonventionen görs till lag. Det går naturligtvis att ställa sig vid sidan om och hävda att arbetet är svårt och utmanande. Att göra barnkonventionen till lag innebär en del svårigheter. Hur ska den tolkas relativt svensk lag?

Regeringen har gjort bedömningen tillsammans med barnrättsorganisationer och, som det ser ut, en majoritet av Sveriges riksdag att detta är möjligt och är den väg vi ska gå för att försäkra oss om att barns rättigheter verkligen beaktas samt att barn ses som subjekt i processer som berör dem själva. Det handlar om att fortsätta arbetet med transformering vid sidan av att konventionen inkorporeras i svensk lag. Det handlar också om att ta fram kartläggningar och vägledningar för myndigheter, domstolar och andra som berörs.

Jag måste säga att det överraskar mig att ett parti som Moderaterna och en företrädare som Tobias Billström påstår att barnkonventionens inkorporering i lag, som ratificerades för snart 30 år sedan, skulle innebära någon form av islamisk rätt. Det skulle vara fråga om den dag som Sveriges riksdag väljer att besluta om en ny form av familjehemsplacering, att Sveriges riksdag skulle välja att göra något helt skilt från det som finns i dag med en väl genomarbetad och väl känd socialtjänstlagstiftning.

Jag ska citera artikel 20 så att det förs till protokollet: "Ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida." Det är rätten som garanteras i och med barnkonventionen. Nästa punkt: "Konventionsstaterna skall i enlighet med sin nationella lagstiftning säkerställa alternativt omvårdnad för ett sådant barn." Det ska vi göra. Sverige gör det och har gjort det under lång

tid. Sista punkten: ”Sådan omvårdnad kan bl.a. innefatta” – och så ger man olika exempel på hur detta skulle kunna se ut – ”placering i fosterhem, *kafalah* i islamsk rätt, adoption eller, om nödvändigt, placering i lämpliga institutioner för omvårdnad om barn. Då lösningar övervägs skall vederbörlig hänsyn tas till önskvärdheten av kontinuitet i ett barns uppfostran och till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund.”

Jag vill verkligen betona att konventionen ska läsas som en helhet och tolkas så att den får en rimlig mening inom ramen för varje nationellt system. Men vi inför inga nya rättigheter, och Sverige har redan tagit hand om artikel 20 i och med en väl känd och konkret socialtjänstlag.

På tal om att en konvention skulle inkorporeras och bli lag vill jag gärna avsluta med att säga vad det egentligen får för konsekvenser.

I 1996 års Haagkonvention om behörighet, tillämplig lag, erkännande, verkställighet och samarbete i frågor om föräldrans ansvar och åtgärder till skydd för barn finns en hänvisning till begreppet *kafalah*. Konventionen gäller sedan 2013 som svensk lag. Det var den förra regeringen, där Tobias Billström ingick, som i en proposition till riksdagen 2012 föreslog att 1996 års Haagkonvention skulle bli en del av svensk lagstiftning genom inkorporering.

Jag vet inte om Tobias Billström har upptäckt någon skillnad när det gäller just islamisk rätt i Sverige sedan Haagkonventionen inkorporerades, men det är inte min uppfattning att det är det vi står inför. Tvärtom ska vi stärka barns rättigheter att vara subjekt och bli lyssnade på. Deras perspektiv ska tas hänsyn till i frågor som berör dem.

Anf. 11 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag ska be att få tacka statsrådet för hennes kommentarer här, men jag måste säga att det är lite märkligt att hon lyfter fram just Haagkonventionen. Det skulle inte jag göra om jag vore statsrådet Hallengren, för i Haagkonventionen stadgas bara en samrådsskyldighet mellan stater rörande fall där *kafalah* övervägs.

Det är alltså inte så att *kafalah* finns som ett rättsinstitut i svensk lag i dag. Men att införa barnkonventionen i svensk lag innebär att *kafalah* införs som ett nytt rättsinstitut i svensk lag. Till exempel skulle en domstol bli tvungen att pröva om en placering genom *kafalah* bör accepteras rättsligt. I nästa steg, statsrådet Hallengren, skulle svenska domstolar behöva avgöra *kafalahs* innebörd, och det innebär att tolka islamisk rätt. All islamisk rätt förhåller sig på ett eller annat sätt till Koranen, vilket innebär att även svenska domstolar skulle behöva göra det. Anser statsrådet Hallengren att detta är i linje med svensk rättstradition? Jag tror inte det. Jag hoppas inte det, men jag börjar efter den här debatten att tvivla på det.

Fru talman! Problemet är alltså att en inkorporering gör konventions-texten till svensk lag utan att man kan formulera om eller modifiera den efter svenska förhållanden och svensk rättstradition.

Nu är ju regeringens bristande respekt för lagstiftningsverktyget ingenting nytt. Lagrådet har aldrig avstyrkt så många propositioner som under den här regeringen. Under alliansregeringen var det i genomsnitt tre förslag om året som avstyrktes. Bara under det här årets tre första månader har dubbelt så många förslag avstyrkts. Det, fru talman, säger ganska mycket om regeringens respektlöshet mot lagen. Sveriges Television har beskrivit det som en svensk variant av *Motorsågsmassakern*.

Jag tycker att det är viktigt att vi fokuserar på artikel 20 i barnkonventionen. Där står det att hänsyn ska tas till barnets etniska, religiösa, kulturella och språkliga bakgrund. När en myndighet eller domstol ska överväga om barnet ska adopteras eller placeras i fosterhem eller kafalah måste man alltså enligt konventionen ta hänsyn till etnicitet, kultur och religion. Det öppnar ju för att barn med olika bakgrund och religion kommer att behandlas olika. Domstolar och myndigheter kan då behöva överväga kafalah för vissa barn som har etnisk, religiös eller kulturell hemvist där kafalah tillämpas.

Detta är vi moderater inte beredda att tillåta. Socialdemokraterna verkar däremot, om man ska tro Lena Hallengrens uttalanden här i dag, vara beredda att göra det. Men vi är inte beredda att göra det. Svensk rätt ska gälla lika för alla, oavsett kultur eller religion.

Och om man nu inte vill att kafalah ska ges rättslig betydelse i Sverige, varför föreslår man då att begreppet ska införas i svensk lag? Lagstiftningsverket är det yttersta verket som vi som är politiskt förtroendevalda har till vårt förfogande. Det ska användas för att uppnå viktiga politiska mål. Att använda det för saker som man *inte* vill uppnå är inte bara väldigt märkligt utan riskerar också att urholka respekten för lagen. Det, fru talman, är oerhört allvarligt och ytterligare en konsekvens av detta ogenomtänkta förslag att inkorporera barnkonventionen i svensk lag.

Låt mig avsluta med en fråga till statsrådet Hallengren. Om ni nu inte vill införa kafalah, varför har ni inte tagit bort det ur förslaget? Varför föreslår regeringen någonting som den, om man ska tro statsrådet, inte vill ska bli verklighet? Det tycker jag att kammaren förtjänar ett svar på från regeringen och statsrådet här i dag.

Anf. 12 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Det vilar ett stort ansvar på Tobias Billström och Moderaterna, som så kraftigt missleder i en debatt som handlar om att göra barnkonventionen till lag och se till att barns rättigheter ytterligare stärks. Jag har stor respekt för att man återoppar remissinstanser som har synpunkter som delas av ens eget parti, men att stå och missleda och påstå att man skulle kunna plocka bort vissa ord eller vissa meningar ur en konvention som vi ratificerade för 30 år sedan tycker jag är ganska absurt.

”Ett barn som tillfälligt eller varaktigt berövats sin familjemiljö eller som för sitt eget bästa inte kan tillåtas stanna kvar i denna miljö skall ha rätt till särskilt skydd och bistånd från statens sida.” Det är det som svensk lagstiftning redan i dag reglerar genom socialtjänstlagstiftningen. Det kan vara genom familjehem, adoptioner eller till och med omhändertagande. Den rättigheten innebär inte ett krav på att införa nya placeringsformer i Sverige. Vi har redan detaljerade bestämmelser för att säkerställa alternativen för placering av barn enligt vår nationella lagstiftning.

Jag tycker att det är starka anklagelser som Tobias Billström riktar mot samtliga barnrättsorganisationer – att de skulle vilja införa någon form av islamisk rätt. Jag tycker att det snarare svarar mot en debatt där det känns att det inte är långt kvar till valet. Jag hoppas att debatten den 13 juni blir mer saklig och mer seriös och att vi då inte blandar ihop äpplen och päron på det sätt som Tobias Billström gör nu.

Barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lagstiftning. Det anser regeringen och sannolikt också en majoritet av Sveriges riksdag. Men det

innebär inte att vi inför några nya placeringsformer. Kom inte och låtsas som det!

Anf. 13 TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Jag måste dessvärre konstatera att jag är ännu mer förvirrad över regeringens ståndpunkt nu än jag var före denna interpellationsdebatt. Jag kan inte dra någon annan slutsats än att regeringen föreslår att kafalah ska ges rättslig betydelse i Sverige trots att man inte vill att kafalah ska tillämpas. Det var inte jag som sa att jag hade för avsikt att ta bort det. Jag ställde frågan om statsrådet har för avsikt att ta bort kafalahbegreppet och fick svaret att det har hon inte.

Det här är inte att ta barns rättigheter på allvar. Om statsrådet däremot läser motförslaget från Moderaterna och Centerpartiet när det gäller förslaget om inkorporering ser hon att vi vill gå längre än regeringen. Vi föreslår att barns rättigheter förstärks i grundlagen. Vi vill skriva in artiklarna 2, 3 och 6 från barnkonventionen i regleringsformen. Dessa kan beskrivas som totalbestämmelser – de innehåller grundläggande utgångspunkter om barnets rätt till sitt liv och om icke-diskriminering samt ett betonande av barnets bästa. Vårt förslag garanterar rättssäkerhet, demokratiskt ansvarskrävande och bättre genomslag för barns rättigheter – men *inte* kafalahbegreppet i svensk rätt.

När vi nu så tydligt har deklarerat att vi säger nej till detta, nej till att barns rättigheter försvagas och nej till att gå ifrån vår svenska rättstradition men ja till barns rättigheter vill jag avslutningsvis fråga statsrådet varför ni inte hedrar svensk rättstradition genom att transformera de viktigaste delarna av barnkonventionen och ta in dessa där de gör skillnad på riktigt: i de lagar som berör barns rättigheter men också i vår grundlag. Detta hade varit ett alternativ. Men regeringen har valt en annan väg, och det är på statsrådet Hallengrens och regeringens axlar detta dåliga förslag vilar – inte på de partiers som har andra, vettigare och mer genomtänkta förslag.

Anf. 14 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Sverige var 1990 ett av de första länderna i världen som ratificerade barnkonventionen. Jag tycker att det hedrar Sverige, inte bara att vi ratificerat en konvention utan också att vi bedriver ett framgångsrikt barnrättsarbete både nationellt och internationellt. Flera av de nordiska länder vi brukar jämföra oss med och många länder i övriga Europa har också gjort barnkonventionen till lag vid sidan av en fortsatt transformering.

Vi ska hela tiden arbeta med att den svenska lagstiftningen på allra bästa sätt möter upp de konventioner som finns, men för att se till att vi når hela vägen fram ska vi också göra barnkonventionen till lag. Jag är väldigt stolt över att vi nästa vecka förmodligen inte bara kommer att debattera utan också besluta att barnkonventionen blir lag. Jag hoppas att vi då kommer att ha en debatt och en diskussion där vi talar om barnens rätt – hur viktigt det är att barns perspektiv kommer fram – och att vi talar om vilka rättigheter som garanteras i och med att barnkonventionen blir lag.

Vi kommer inte att införa några nya placeringsformer, Tobias Billström. Du känner mycket väl till detta, men vi får väl ägna ytterligare ett tillfälle åt att försöka reda ut det. Det är helt klart så att de placeringsformer vi har valt i Sverige är instiftade av Sveriges riksdag. Finns det någon i

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2017/18:539 om jourer som arbetar gentemot män som är utsatta för våld i nära relationer

Anf. 15 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Erik Slottner har frågat mig om anslagshöjningen på 50 miljoner kronor under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* i regeringens vårändringsbudget för 2018 är begränsad till enbart tjej- och kvinnojourer eller om medlen också kan tillfalla jourer som arbetar gentemot män som är utsatta för våld i nära relationer.

Vidare har Slottner frågat mig vilka initiativ jag är beredd att ta för att främja utvecklingen av arbetet för jourer som arbetar gentemot män som är utsatta för våld i nära relationer samt vilka åtgärder jag tänker vidta för att medel som avsätts till olika former av skyddsjourer inte ska leda till att satsningen undergräver det kommunala ansvaret för våldsutsatta.

Jag delar den bild Erik Slottner förmedlar. Stöd till män som är utsatta för våld i nära relationer är ett angeläget utvecklingsområde, och regeringen har i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026 klargjort att strategin även gäller mäns och pojkars utsatthet för bland annat våld som begås av närstående.

Anslagshöjningen på 50 miljoner kronor i regeringens vårändringsbudget för 2018 bygger på en överenskommelse med Vänsterpartiet och avser, i likhet med den pågående satsningen, enbart kvinno- och tjejjourer. Vissa ideella kvinnojourer tar även emot våldsutsatta män. Enligt Socialstyrelsen 2016 gäller detta uppskattningsvis 14 procent av landets ideellt drivna skyddade boenden.

Organisationer som primärt arbetar för män som är utsatta för våld i nära relationer kan erhålla andra statsbidrag. De så kallade utvecklingsmedel Socialstyrelsen fördelar 2016–2018 kan sökas av sådana organisationer, liksom bidrag enligt förordningen om statsbidrag till vissa organisationer inom det sociala området m.m. Organisationer som utvecklar brottsofferverksamhet riktad till hbtq-personer som har utsatts för våld i nära relationer kan också få särskilda statsbidrag från myndigheten.

Målet för regeringens politik för det civila samhället är att förbättra det civila samhällets villkor som en del av demokratin. Brottsofferstöd är emellertid ett kommunalt ansvar enligt socialtjänstlagen. Följaktligen har kommunerna ansvar för att finansiera skyddat boende för den kvinna eller man som har behov av insatsen. Enligt den aktuella förordningen om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer får bidragen inte användas till att täcka sådana kostnader. Dessa organisationer kan aldrig ersätta det kommunala åtagandet.

Statsbidrag till civilsamhället är med andra ord en kompletterande åtgärd för att förbättra stödet till våldsutsatta kvinnor, män och barn. Regeringen har också tagit många initiativ för att stödja utvecklingen av kommuners och landstings arbete på området.

För att kvinno- och tjejjourer och andra organisationer med brottsofferstödande verksamhet ska kunna verka långsiktigt och på ett sätt som inte undergräver det offentliga ansvar har Socialdepartementet initierat en översyn av statens bidrag till sådana organisationer. En utgångspunkt är att den enskilda kvinna eller man, flicka eller pojke som är direkt eller indirekt utsatt för våld av närstående ska ha tillgång till rättssäkert stöd och skydd av god kvalitet. I arbetet ingår att analysera samtliga statsbidrag som ideella organisationer kan söka på området och ta ställning till om de kan fördelas på ett mer samlat sätt. Översynen beräknas vara färdig i oktober 2018.

Regeringen tillsatte också utredningen om ett stärkt barnrättsperspektiv för barn i skyddat boende 2016, bland annat i syfte att förtydliga kommunernas ansvar för insatsen skyddat boende. Utredningens förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Anf. 16 ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Tack, Lena Hallengren, för svaret! Jag vill inleda med att säga att det är ett trevligt återseende här i kammaren. Vi hade för 20 år sedan debatter i kommunfullmäktige i Kalmar, och då kunde man inte ana att nästa debatt skulle ske i den här kammaren. Men livet tar sina vägar.

Jag har ställt en interpellation om våld i nära relationer, i synnerhet gällande män som blir utsatta för denna typ av våld. Våld i nära relationer är ett stort samhällsproblem och många gånger ett dolt problem eftersom många utsatta så långt som möjligt försöker dölja tecknen på våld. Därför tycker jag att det är bra att frågan aktualiseras mer och mer i takt med att tiden går, och också att det ekonomiska stödet har ökat till föreningar som jobbar för att skydda våldsutsatta.

Dock lever vi ofta kvar i föreställningen att offret alltid är en kvinna och gärningspersonen alltid en man. Men våldet kan se annorlunda ut. Män blir också utsatta för våld i nära relationer, ibland av en kvinnlig partner och ibland av en manlig. En kvinna kan också bli utsatt för våld av en kvinnlig partner. Det är alltså inte alltid en kvinna som är offret och en man som är förövaren.

Enligt en undersökning från Brottsförebyggande rådet är det till och med lika många män som kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Det rör sig ofta om olika typer av våld, och våld med dödlig utgång är vanligare förekommande bland kvinnor som utsätts. Men detta innebär inte att män aldrig dödas. Enligt en artikel jag tog del av räknar man med att cirka fem män varje år faller offer för dödligt våld i nära relationer. Ändå talas det så lite om detta fenomen.

Detta är kanske inte så konstigt. Normen är inte att män blir slagna. Regeringens jämställdhetsmål hjälper oss inte heller direkt på traven, då ett av målen är formulerat som att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. När man ständigt talar om mäns våld mot kvinnor förstärker det normen att offret alltid är en kvinna och gärningspersonen alltid en man. Ändå vet vi att det kan vara precis tvärtom.

I sitt svar bekräftar statsrådet att det ökade stödet på 50 miljoner kronor endast går till just tjej- och kvinnojourer men påpekar samtidigt att vissa av dessa jourer också tar emot pojkar och män som utsätts för våld. Men ärligt talat – hur ska vi någonsin nå alla de män som utsätts för våld av sin partner om de är hänvisade till tjej- och kvinnojourer?

Jag är övertygad om att vi måste uppdatera vår syn på detta område. Det är många män som utsätts för våld, såväl psykiskt som fysiskt, av såväl en kvinnlig som en manlig partner. Detta måste ses och erkännas och inte sopas under mattan. Stödet till dessa män behöver stärkas, och mottagningar och skyddade boenden behöver öppnas. I dag finns inte detta.

En strategi för hur dessa män ska nås måste tas fram, då vi kan ana att mörkertalet är mycket stort, liksom skammen för de drabbade. Tyvärr ser jag inte mycket i ministrarnas svar som antyder några steg i den riktningen, och det beklagar jag.

Anf. 17 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Jag vill verkligen säga tack, Erik Slottnér, för denna interpellation. Detta är ett av tillfällena att belysa vikten av något som verkligen är ett problem och en utmaning i samhället.

Jag vill bara lite kort nämna statistik som jag själv har tagit del av. När Brottsförebyggande rådet gjorde en nationell trygghetsundersökning 2016 uppgav 3 procent av männen i åldrarna 16–79 att de blivit utsatta för miss-handel av närstående. Motsvarande siffra för kvinnor i samma åldersgrupp var 40 procent. Våld mot män i nära relationer är också mer sällan grovt och upprepat. Det betyder inte att det aldrig är det, men det är mer sällan.

Socialstyrelsen utreder regelbundet vissa fall av dödligt våld mot vuxna i nära relationer. Av sammanlagt 52 brottsoffer 2012–2017 var 49 kvinnor och 3 män. Jag säger absolut inte detta för att negligera den enskilda individ som drabbas, oavsett om det är en man eller en kvinna, men det är lite grann förklaringen till rubriken och till att den nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor heter som den gör.

Som jag nämnde i mitt svar är dock mäns våld mot kvinnor en omskrivning av våld i nära relationer. Det har varit en ambition från regeringens sida att tydliggöra vad det mycket ofta handlar om. Det har tidigare funnits en kritik mot att vi lite grann döljer det faktum att män använder våld i nära relationer som ett maktmedel, väldigt ofta mot kvinnor.

När det gäller tjej- och kvinnojourer är det, som jag sa, 14 procent som också tar emot män. Dilemmat och det som jag fick anledning att särskilt sätta mig in i efter Erik Slottnérs fråga är hur många jourer vi har som bara vänder sig till män. Vi kunde faktiskt inte hitta några sådana jourer. Detta handlar också om att stimulera, uppmuntra och se till att det finns incitament för i detta fall organisationer, om jourer ska drivas ideellt.

Kommunerna har alltid ett ansvar för brottsoffer, oavsett om brottsoffret är en man eller en kvinna och oavsett om det finns en ideell kvinnojour på plats eller inte. Men de ideella kvinnojourerna arbetar sedan decennier för att möta alla de kvinnor med barn som utsätts för våld, väldigt ofta av män i en relation.

Återigen: Det finns resurser att söka för ideella organisationer som vill driva eller möjligen utöka en jourverksamhet för män. Jag skulle se positivt på att detta utvecklas. Men under den tid vi väntar är det också positivt att vi har tjej- och kvinnojourer som ser till att ta ett ansvar oavsett om det är en man eller en kvinna som drabbas av våld i en nära relation.

Anf. 18 ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tror att det i mycket beror på hur man ställer frågan. Jag vet att olika undersökningar säger olika. Men det intressanta med

Brottsförebyggande rådets undersökning var framför allt att den visar att det också är många män som drabbas. Jag tror att det är många som inte tänker på detta över huvud taget. Det finns inte i ens föreställningsvärld att en man kan bli utsatt för våld i en nära relation. Därför tycker jag att det var bra att den undersökningen kom. Men jag vet att det också finns andra undersökningar som visar annat, och jag tror att det bland annat beror på hur man ställer frågan.

Som jag sa utsätts kvinnor oftare för upprepat våld och oftare för våld som leder till dödsfall. Sedan kan man undra: Om man blir utsatt för psykisk misshandel, vilket kanske många män blir av en kvinnlig partner, som sedan leder till att man begår självmord, har då misshandeln lett till dödsfall? Det beror förstås på hur man ser på det, men om man räknar in sådana fall blir dödsfallen fler.

Ministern skriver i svaret på min interpellation att strategin för att bekämpa mäns våld mot kvinnor också omfattar våld mot män. Detta är Lena Hallengren också tydlig med i sitt svar här i kammaren. Men jag måste då ifrågasätta varför man inte byter namn på det hela. Språkbruket leder ju också tanken någonstans. Talar vi ständigt om mäns våld mot kvinnor glömmer man lätt, både i vokabulären och i tanken, bort att våldet också kan drabba män. Jag tycker att det vore mycket bättre om vi i jämställdhetspolitiken talade om våld i nära relation och hedersrelaterat våld, i stället för att ständigt upprepa frasen ”mäns våld mot kvinnor”.

Om nu stödet är så könsneutralt som ministern vill ge sken av kan man undra varför regeringen öronmärkte 2 miljoner kronor till gruppen hbtq-personer som utsatts för våld i nära relationer. Det indikerar ju att stödet inte är så allsidigt som man vill ge sken av.

I debatten talar man endast om mäns våld mot kvinnor. Det gör man också i skriftliga dokument. Stödet om 50 miljoner går till tjej- och kvinnojourer. Men i slutändan tycks ministern mena att detta stöd ändå går till män, och jag tror att det är många som inte hänger med i det resonemanget.

Vi måste erkänna att steget för en våldsutsatt man att söka stöd hos en tjej- eller kvinnojour är ganska långt, och trösklarna är ganska höga. Det är jag övertygad om. Vi vet också att det är stor brist på jourer som jobbar med män. Jag tror dock att detta beror just på det språkbruk vi använder. Det finns inte riktigt en vilja att ta tag i problemet. Många män vågar inte anmäla eller berätta om det de utsätts för.

Akillesjuren finns här i Stockholmsområdet. Juren har fått ett litet bidrag från Socialstyrelsen, men det bidraget var bara på 17 000 kronor. Det är omöjligt att bedriva en seriös verksamhet med så lite pengar.

Verkligheten är den att kunskapen om gruppen män som utsätts för våld i nära relation är liten, och skammen är stor hos många av de drabbade. Att man inte ens blir trodd är ett utbrett problem, och vid flera tillfällen har också brottsofferjourerna uppmärksammat att samhället inte har den beredskap som behövs för att hjälpa den här gruppen, exempelvis genom att erbjuda skyddat boende. Förtroendet för rättsväsendet är också betydligt lägre bland drabbade i den här gruppen om man jämför med kvinnor som drabbas av den här typen av våld eller med män som drabbas av annan typ av våld.

Jag vill verkligen betona – detta tycker jag är viktigt att säga – att jag och Kristdemokraterna stöder det ökade arbetet för att motverka våld mot

kvinnor. Det är ett mycket bra arbete. I Stockholm, där jag är kommunpolitiskt aktiv, har vi som parti stött det ökade stödet till tjej- och kvinnojourer.

Jag vill inte sätta grupp mot grupp, men vi driver att vi också måste öka arbetet för att hjälpa de män som utsätts för våld i nära relation, bland annat genom att öppna mottagningscentrum och att ge stöd vad gäller skyddade boenden.

Anf. 19 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! Detta är en interpellationsdebatt som är ovanligt givande, får jag säga. Jag hoppas att den är det också för dem som lyssnar.

Tidigare använde vi uttrycket "våld i nära relation". Då fanns det en kritik, och jag var en av dem som delade den, för det kändes som om vi snarast försökte sopa ett problem under mattan. Vi vågade då inte säga att det faktiskt handlade om män som slog sina kvinnor – de slog sina fruar och sina respektive och utsatte både kvinnor och barn för våld som var upprepat och grovt. Ett sätt att möta den kritiken var då att faktiskt tala om vad det var som hände innanför hemmets fyra väggar. Man skulle inte sopa det under mattan. I ett mycket tidigare skede var det ju nästan tveksamt huruvida man från samhällets sida skulle engagera sig i något som skedde i hemmet.

Utvecklingen av politiken på området tycker jag har varit positiv: Vi synliggör de problem som finns och de kvinnor som är utsatta. Det som Erik Slottnér ger uttryck för handlar kanske om ett motsvarande arbete som behöver göras när det gäller män. Krafterna där har inte varit lika starka.

Jag tog också del av Socialstyrelsens öppna jämförelser av socialtjänsten. Det var 86 procent av kommunerna som erbjöd skyddat boende med biståndsbeslut för våldsutsatta män, medan det var 98 procent som erbjöd det för kvinnor. Det är alltså en skillnad, även om det är fler än man kanske tror som erbjuder det.

Detta är naturligtvis något som man måste uppmärksamma på olika sätt. Men jag vill återigen understryka att kommuner har ett ansvar för brottsutsatta individer, oavsett om det handlar om män, kvinnor, vuxna, barn eller äldre. Det ansvaret har en kommun.

När det sedan gäller jourer vill jag återigen säga att anledningen till att regeringen har gjort stora förstärkningar till tjej- och kvinnojourer under mandatperioden är att vi har sett det som angeläget. Det finns allt fler kvinnojourer runt om i landet som tar ett oerhört stort och viktigt ansvar. De har gjort det under lång tid, och de gör det inte minst när vi ska omsätta den nationella strategin för att motverka mäns våld mot kvinnor.

Jag vill gärna understryka att det inte finns någon anledning att se en motsättning här, men det har varit ett medvetet val att inte försöka låtsas som annat än att våld i nära relationer i mångt och mycket handlar om mäns våld mot kvinnor. Sedan ser vi att det också finns ett våld där män utsätts, men jag tycker inte att det är ett misslyckande att vi har synliggjort vad våld i relationer i många fall handlar om. Jag tror att det har stärkt både kommunernas arbete och målbild och också de kvinnor som utsätts.

1 juni

Svar på
interpellationer

Anf. 20 ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag inledde med att säga att jag tycker att det är bra att debatten under de senaste åren har förstärkts på det här området. Det är bra att kunskapen när det gäller att hjälpa våldsutsatta kvinnor har ökat och att det ekonomiska stödet till tjej- och kvinnojourer och skyddade boenden har ökat. Jag tycker att det är mycket bra. Men jag skulle vilja ha ett språkbruk som är inkluderande, för jag tror att det kan göra att män som utsatts för våld vågar berätta, erkänna och anmäla det de har blivit utsatta för och att de därmed också vågar be om samhällets hjälp.

Statsrådet säger att vi inte vill sopa problemet under mattan. Men det är ju detta man tenderar att göra när man talar så lite om denna grupp som blir utsatt för våld. Det kan vara män som blir utsatta av våld från en kvinnlig partner, men det kan också vara män som blir utsatta av våld från en manlig partner. Man glömmet också bort hbtq-perspektivet när man bara talar om mäns våld mot kvinnor. Det finns många, både män och kvinnor, i samkönade parrelationer som blir utsatta för våld av sin partner. Jag tycker att det är jätteviktigt att också den frågan lyfts upp.

Mycket av detta är kommunernas ansvar. Det är jag fullt medveten om, och det är också därför jag har tagit upp frågan på kommunpolitisk nivå i Stockholm. Men samtidigt kan regeringen genom stimulansmedel, strategier, seminarier och ökat kunskapsunderlag bidra till att kommunerna intensifierar sitt arbete. Många kommuner är också lite för små för att driva eget arbete om detta. Kanske behöver man då gå ihop i hela regionen och samarbeta kommunerna emellan för att erbjuda skyddade boenden och mottagningscentrum om den enskilda kommunen är för liten. Detta tror jag är ett arbete som kan utvecklas betydligt.

Anf. 21 Statsrådet LENA HALLENGREN (S):

Fru talman! På samma sätt som vi även i fortsättningen har ett stort arbete att göra när det gäller mäns våld mot kvinnor har vi utan tvekan mer att göra när det gäller män som utsätts för våld, oavsett i vilken typ av relation det sker.

Det har ju under mandatperioden gjorts ganska stora resurstillskott till kommuner och tjej- och kvinnojourer. Jag vill dock understryka att vi verkligen ser att mäns våld mot kvinnor inte bara handlar om att kvinnor utsätts. Definitionen av "mäns våld mot kvinnor" inbegriper alltså, även om det blir otydligt, också män som utsätts för våld, oavsett hur relationen ser ut.

Jag vill understryka att det har funnits ett oerhört stort behov av att göra dessa tillskott och att stärka kvinno- och tjejjourer, som fortfarande inte finns överallt. Det finns fortfarande kommuner som varken har en egen eller en närliggande kvinnojour utan som på olika sätt behöver uppmuntra detta. Låt oss hoppas att det är en väg framåt för att också se till att vi kan synliggöra män som utsätts för våld i nära relationer. Det tror jag är mycket viktigt. Jag vill också understryka det som Erik Slottner själv sa, att vi inte ställer grupperna mot varandra. Samtidigt vet vi att en majoritet av dem som utsätts för det riktigt grova och upprepade våldet har varit kvinnor. Det har varit skälet till de satsningar som så här långt har gjorts. Men jag vill avsluta med att säga att ingenting utesluter satsningar för framtiden.

Anf. 22 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S):

Fru talman! Carl Schlyter har frågat mig vad jag avser att göra för att de innehav som Sveaskog äger och som är lämpliga för skydd ska kunna avsättas, samt om bolaget har en offentlighetspolicy som publicerar alla data bolaget har som grund för en saklig debatt i de fall olika åsikter om deras skyddsvärde finns. Carl Schlyter har vidare frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att öka transparensen inom Sveaskog.

Jag vill inleda med att regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar inte ska avverkas utan bevaras antingen genom formellt skydd eller frivilliga avsättningar. Regeringens skogspolitik bygger på två jämställda mål: produktionsmålet och miljömålet.

Jag har nyligen svarat på en annan interpellation på samma tema, och jag vill därför betona att regeringen fortfarande och även framöver har en hög ambition vad gäller hållbart företagande och har högt ställda förväntningar på att bolag med statligt ägande ska agera föredömligt och bedriva sin verksamhet på ett sätt som gynnar hållbar utveckling. Det innebär till exempel att agera ansvarsfullt och transparent och arbeta för att efterleva internationella riktlinjer som finns gällande bland annat miljöhänsyn.

Sveaskogs naturvärdes- och avverkningsbedömningar är ett operativt ansvar för bolagets styrelse och ledning, och jag förutsätter att de i dessa lever upp till tillämpliga nationella lagar och de internationella avtals- och överenskommelser som Sverige har undertecknat, samt alla FSC:s principer och kriterier.

Vad gäller transparens vill jag framhålla att Sveaskog från många aspekter är ett bolag som är öppet och redovisar sin verksamhet på ett tydligt sätt. En viktig del av det hållbarhetsarbete som bedrivs inom bolaget med statligt ägande bygger på intressentdialoger. Sveaskogs arbete med hållbart företagande är också återkommande i ägarstyrningen och dialogen mellan bolaget och ägaren.

Sveaskog gör nu också ett arbete om transparens vid naturvårdsbedömningar, och enligt den information jag fått kommer bolaget inom kort att börja offentliggöra data från naturvärdesinventeringar. De börjar med Västerbotten, och efter utvärdering kan försöket komma att utökas till andra delar av landet.

Avslutningsvis vill jag poängtera att en öppen och konstruktiv dialog, där alla parter visar respekt för varandras roller och uppdrag, är den bästa lösningen för att fortsatt finna en gemensam väg framåt.

Anf. 23 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Jag tackar näringsministern för svaret. Jag är också glad över regeringens arbete. Senast denna vecka har regeringen annonserat fyra nya Natura 2000-områden och justeringar på 52 andra, och Åsnens nationalpark har invigts. Det är väldigt bra. Det är bra när sammanhängande områden skyddas.

Problemet är att Sveaskog avverkar på 10 000 platser. Sveaskogs arbete med att förstöra biologisk mångfald går alltså mycket fortare än regeringens arbete med att försvara den.

Då räcker det inte med att ministern förutsätter att Sveaskog gör sitt jobb och att man följer FSC. FSC hade kritik på fyra punkter i sin senaste rapport om Sveaskog. Det duger inte att utvärdera offentlighetsprincipen; den ska genomföras.

Varför denna fråga har blivit så viktig och varför jag vill att ministern faktiskt säkerställer att Sveaskog uppfyller sitt samhällsuppdrag är för att det kommer så många rapporter om att de inte gör det nu.

Det är dags att ministern tar tag i detta. Det är inte ett ministerstyre som jag efterfrågar, utan det är att rätt kontrollstrukturer finns på plats, att rätt offentlighetsprinciper finns på plats i hela Sverige och att FSC-certifieringen följs fullt ut.

Låt mig bli lite mer specifik i min fråga. Riksrevisionen kom 2017 med en rapport om att den interna revisionen för Sveaskog saknades, att det saknades en självständig riskanalys och att styrelsen har beslutat att man inte ska ha en internrevision. Kommer ministern att kräva att man inför det?

När det gäller uppdragsmålet kom det en rapport från Riksrevisionen 2018 om att man saknar ett uppdragsmål. Eftersom miljö- och produktionsmål ska vara jämställda är det nu en obalans, där Sveaskog har ekonomiska mål men uppdragsmål saknas. Kommer ministern att se till att det kommer på plats snart?

Sedan finns det fortfarande problem. Även om man har intressentdialoger finns det ofta en upplevelse av att man inte har lyssnat eller att det inte finns en tillräcklig offentlighet kring dem. Exempelvis medborgarna i Tjappsåive hade en dialog, men sedan avverkade Sveaskog ändå där de hade mest nytta av marken.

Just nu avverkar Sveaskog i många av sina 37 ekoparker i Götaland. Det finns en risk att de har avverkat all skyddsvärd skog inom tio år om de fortsätter i nuvarande takt med att ge sig in i de äldre områdena.

Det är alltså allvarliga brister när det gäller hur Sveaskog uppfyller statens mål om att ha dessa dubbla intressen. Det är därför som jag nu ber ministern att ta tag i problemen med Sveaskog och se till att målen jämsställs i verkligheten, i interna procedurer och i revision. Jag har nämligen också hört att många avverkningsplanerare riskerar att få gula kort och till och med fått hot om avsked om de inte uppnår produktionsmålen som kommer av vinstkravet. Då finns det inte tid för dem att göra ordentliga naturvärdesinventeringar innan det är dags för hyggen, eftersom de i så fall inte når sina mål och riskerar personliga problem med sin anställning. Denna typ av styrmekanismer lämpar sig inte alls om man vill ha en balans mellan produktionsmål och miljömål.

Anf. 24 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Jag tänkte börja med att tacka Carl Schlyter för interpellationen, eftersom detta är ett viktigt tema. Men jag gör ändå inte det, eftersom jag tycker att hans inlägg var väl yvigt.

Sveaskog är Sveriges största skogsägare. Det är också ett bolag som har mycket högt ställda miljöambitioner. Hela skogspolitiken bygger på två mål, men Sveaskog har de facto satt som mål att vara ledande när det gäller miljöhänsyn och har som mål att avsätta 20 procent av sitt innehav

för att gynna biologisk mångfald. Man gör naturvärdsbedömningar inför samtliga avverkningar.

Det är riktigt att man också har haft problem. Jag ska börja med det – seriöst. FSC hade allvarlig kritik som Sveaskog tog på mycket stort allvar, och vi tog den på mycket stort allvar från vår sida. Då gjorde man ett åtgärdsprogram som man presenterade 2017. FSC:s revisorer ansåg att detta åtgärdsprogram var korrekt, och de tog bort den kritik som fanns mot Sveaskog.

Jag tycker att Sveaskog har haft en del utmaningar och problem, men man jobbar seriöst. Man jobbar också med en dialog, inte minst med Naturskyddsföreningen, som har lett till att man på måndag börjar publicera detta offentligt i Västerbotten. Från den 14 maj finns de metoder för naturvärdesbedömningar som man gör tillgängliga. Man blir alltså alltmer öppen.

Men om man ska vara seriös, varför har man då inte gått ut med all denna information rakt av? Det finns en arbetsmiljöfråga i detta också. När det har blivit tydligt vem på Sveaskog som har gjort naturvärdesbedömningen har det riktats ganska allvarlig kritik mot den personen. Vissa ideella organisationer har hängt ut den personen. Det har snarare blivit en diskussion om en medarbetares bedömning än om Sveaskog. Jag menar att ett bolag som Sveaskog måste kunna föra denna typ av diskussioner och hitta ett system som gör det möjligt att bli mer transparent och öppen kring detta, men samtidigt inte hamna i en situation där medarbetarna blir utsatta för till exempel beslut som bolaget fattar. Jag tror alltså att man måste se att det här hänger i ihop.

I grunden har jag dock ingen annan uppfattning än att produktionsmålet och det krav på avkastning från Sveaskog som finns, och som den här riksdagen har ställt sig bakom, ska gå hand i hand med de höga miljöambitioner vi har för statliga bolag i allmänhet och för Sveaskog i synnerhet. Jag menar att Sveaskog har satt mål som är höga och förpliktande. Det gör att det ständigt kommer att granskas – och ska granskas – om man följer de målsättningar man har för verksamheten.

Jag tycker alltså ändå att Sveaskog gör väldigt mycket på området och att det i just den fråga vi diskuterar nu blir ännu mer transparens, också till följd av den dialog man har haft med en del miljöorganisationer. Jag tycker att det är en positiv utveckling, som gärna får fortsätta.

Anf. 25 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Vad intressant att det hände någonting precis efter min interpellation! Jag vet inte om det finns någon koppling, men det är trevligt att saker händer. Det är ett väldigt bra besked ministern nu ger här om att man börjar i Västerbotten på måndag, men jag förstår inte varför man måste utvärdera innan man går vidare.

Det ministern säger om att anställda får problem när deras namn står på en rapport har jag inte hört förut, men jag tror att alla jag känner i miljörelsen är mer intresserade av innehållet än av namnet på den som har gjort innehållet. Om det är nödvändigt att stryka namnet spelar det ingen roll. Vad alla jag har kontakt med vill är att få tillgång till den information som ligger till grund för avverkningens anmälningar.

Kritiken från de avverkningsplanerare som jag refererade till kommer från människor som arbetar på Sveaskog och som känner en stress – vilket

också är en arbetsmiljöfråga – över att man har krav på sig att ha så höga avverkningskrav, bland annat på grund av vinstkravet, att det inte finns tid att göra de naturvärdesbedömningar man har att göra. Sedan finns det också nedklassningar av områden – av okända skäl, eftersom många av rapporterna inte är publicerade. Det är därför det är så viktigt, om vi ska ha den här dialogen, att allt publiceras före avverkning.

Det är som sagt inte vem som har gjort det utan vad som händer som är det viktiga, och jag hoppas att vi kan enas om att alla skulle tjäna på att naturvärdesbedömningarna blev offentliga så snart det är möjligt och att vi säkerställer att de alltid finns. Det bästa sättet att göra det är att se till att de blir offentliga. Vi har nämligen allvarliga problem – faktiskt. Ministern kanske inte kan tacka mig för frågan, men jag tror att många i Sverige skulle glädjas över min fråga om den ledde till att Sveaskog faktiskt skyddar de områden som är av riksintresse för friluftslivet.

Vi kan titta på Götaland. Det finns tolv kommuner i Småland som har mindre än 1 procent skyddad skog. I många av de kommunerna äger Sveaskog mycket mark. I många kommuner har Sveaskog ekoparker. Att vi nu avverkar dem, och att Sveaskog för att nå avkastningsmålen går in och avverkar i kantzoner med mycket höga naturvärden, är allvarligt. Att publicera allting så att vi kan ha en bra dialog om vilka ställen det finns mest skyddsvärd natur på är alltså bra, men vad jag inte tycker att jag fick svar på är frågan om ministern tänker se till att Sveaskog får ett uppdragsmål så att ambitionen att vara ledande på naturvårdsområdet tydligt följs upp och efterföljs.

Jag undrar också om ministern anser att man ska ställa krav på Sveaskog att ha en internrevisor så att de själva kan upptäcka brister i styrningsstruktur. Det handlar om huruvida vi vill att Sveaskog ska leverera sitt samhällsuppdrag, och det vill väl egentligen alla. Det är väldigt värdefullt för alla svenskar att ha tillgång till och kunna uppleva naturen.

Vi kommer inte att vilja rädda naturen om man inte sätter namn på det man vill skydda. Det har ett stort värde för Sverige, och för Naturvårdsverkets arbete med Naturum och liknande, att människor känner till vad det är de ser i skogen. Jag har fått mycket större lust att rädda en reliktböck, en talticka, en blomkålssvamp eller en tretåig hackspett efter att ha fått veta namnet på dem och kan känna igen dem när jag ser dem i skogen. Jag hoppas att alla svenskar kan få den upplevelsen för all framtid.

Anf. 26 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Skogen är viktig, av väldigt många olika skäl. Man kan säga att skogen kanske aldrig har varit mer central än i dag. Skogen står inte bara för en stor del av vår natur och miljö och är inte bara en plats både för rekreation och för biologisk mångfald, utan den är också en av förutsättningarna för att Sverige ska klara transformationen från ett fossilberoende samhälle till ett fossilfritt samhälle.

Skogen är också en viktig ekonomisk faktor i Sverige. Faktum är att svensk skogsindustri är Sveriges största nettoexportör. Det är 70 000 människor som har arbeten kopplade till skogsindustrin, i hela Sverige. Deras jobb är beroende av att skogsindustrin producerar. Det är därför vi i Sverige har valt att ha en skogspolitik med två jämställda mål: ett produktionsmål och ett miljömål. Det är också därför Sveaskog har beslutat att avsätta

20 procent av den brukade arealen för naturvård, och det är därför man inför avverkningar bedömer alla områden utifrån om de möter de krav som ställs eller inte.

I många fall där det har funnits synpunkter har man tagit in en second opinion. Det diskuteras inte lika ofta. Efter en second opinion har man ibland ändrat uppfattning – från att man kan avverka till att man inte kan avverka. Fall för fall går man alltså igenom det här, och från och med måndag kommer man också att börja publicera naturvärdesbedömningarna. De kommer att publiceras på ett ställe, men ambitionen är att gå vidare till flera områden när man har sett att det fungerar och är ett bra system.

Jag ska ändå säga någonting om ekoparkerna, för på namnet låter det ju som att ingen avverkning alls ska ske där. Schlyter säger lite grann: Titta, Sveaskog avverkar ekoparker! Själva poängen med ekoparken var ju att det var ett skyddsvärt område men att man gjorde bedömningen att man trots allt kan göra avverkningar i ekoparker. Det var hela poängen med ekoparkerna: att man skulle ta extra hänsyn och vara extra noga i de områdena, eftersom det kan finnas områden som är mer skyddsvärda. När det gäller påpekandet att Sveaskog gör avverkningar i ekoparker vill jag alltså säga: Det var lite poängen med ekoparkerna. De skulle ha mer attention, och man skulle titta mer på dem – men det skulle gå att göra avverkningar där. Men, återigen: Det är viktigt att man gör rätt bedömningar, bland annat från Sveaskogs sida.

Det finns många exempel som far runt och som Schlyter lyfter fram i debatten, där man menar att Sveaskog inte har tagit sitt ansvar. Å andra sidan finns det ju områden där Sveaskog efter kontroll från myndigheter och de granskande aktörerna i certifieringssystemet har fått rätt att göra avverkningar men där Sveaskog ändå kritiseras för en avverkning som har planerats eller gjorts. Det är alltså inte helt enkelt för Sveaskog att alltid göra alla nöjda när till och med myndigheter och certifieringsorganisationer säger att det är okej att avverka men Sveaskog ändå får kritik för det.

Jag tror att det här är en kontinuerlig diskussion som vi kommer att föra över tid. Var finns balansen? Vilka är de skyddsvärda miljöerna? Hur avgränsar man? Hur nära kan man göra avverkningen? Ärligt talat tror jag, precis som Schlyter säger, att öppenhet och transparens är en väg att gå. Det handlar om att bygga förståelse för varandras uppfattningar och fatta beslut på bättre grund över tid. Jag tycker därför att det är en bra utveckling som Sveaskog har påbörjat. Man har börjat publicera och varit öppen med vilken metod man använder, och man kommer att i dialog även med miljörelsen diskutera hur man kan öka öppenheten över tid. Jag tycker att det är en bra väg.

Jag tror dock att det också är viktigt att säga att riksdagen har fastställt mål för Sveaskog som även innebär ett produktionsmål. Vi behöver skogsråvaran såväl för exporten och jobben som för den gröna omställningen i samhället.

Anf. 27 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Låt mig först konstatera var ministern och jag är överens. Jag tror också på bioekonomin. Jag tror kanske något mindre än regeringen på biobränsle, där man hugger ned skog för att göra bränsle, men det finns

många andra värdefulla tillämpningar. Vi kan ersätta kemiindustri, förpackningsindustri och långsiktiga produkter, och vi kan bygga hus i trä. Allt detta är fantastiskt bra – man binder koldioxid i långsiktiga produkter nu.

Jag tycker dock inte att balansen riktigt är uppnådd. Jag vill tacka ministern för svaret men göra samma lilla justering som ministern gjorde tidigare, nämligen: Jag har inte fått något svar på frågan om uppdragsmål och internrevisor. Jag vill gärna ha det i sista inlägget.

Jag ska också förtydliga att jag när jag talade om ekoparkerna faktiskt menade de bitar i ekoparkerna i Götaland som har väldigt höga naturvärden. Det är *de* som nu avverkas i en takt som innebär att de är borta om tio år. Jag menar inte att man hugger ned 45-åriga contortabestånd, utan jag menar just de skyddsvärda bitarna i ekoparken. Det är det jag kritiserar.

Jag tycker att ministern har ett ansvar att se till att denna balans, som vi är överens om, uppnås. Om den inte kan uppnås med de nuvarande styrmedel som regeringen har till sitt förfogande tycker jag att man ska ta sig en titt på om inte avkastningskravet faktiskt leder till en sådan press på avverkningshandläggare, på planerare och på Sveaskog att Sveaskog har svårt att klara att vara marknadsledande för miljöskyddet.

Vi kan inte tillåta att denna balans hamnar på fel sida. Då är det bättre att vi först säkerställer skyddet av biologisk mångfald, som är det mål som enligt Stockholm Resilience Centre har överskridits mest – ännu mer än klimatfrågan. Där får vi inte misslyckas.

Anf. 28 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Jag vill börja med att diskutera det som vi är överens om: skogens betydelse både för biologisk mångfald och för Sveriges ekonomi.

Jag kanske inte är lika intresserad av att sätta låga ekonomiska mål för Sveaskog. Jag tycker att det är viktigt att vi ställer utmanande krav på alla våra bolag, men med restriktionen att de ska klara sina miljömål. De har i branschen en uttalad ambition att vara ledande på detta. De avsätter också väldigt mycket mark på områden där de inte ska jobba med produktion, och de blir alltmer transparenta.

Jag bedömer att Sveaskog är ett väldigt viktigt och strategiskt bolag för staten, men man måste ha rätt balans på kraven på dem.

Vi får heller inte underskatta de investeringar som nu görs med koppling till detta. Ibland talar vi inte alls om det. Faktum är att vi brukar berömma oss för att skogsindustrin är stor och har många anställda, men om vi tittar på förra årets investeringstakt ser vi att det gjordes rekordinvesteringar i skogsindustrin.

Hela den gröna omställning som vi talar om håller på att hända nu. Faktum är att skogsindustrin stod för 25 procent av de privata investeringarna i Sverige. Det är en ganska makalös siffra, och det visar att skogsindustrin är inne i en väldigt positiv trend med stora investeringar och stora ambitioner för grön omställning.

Skogsindustrin får även alltmer kunskap om hur man skyddar mark och om vilka miljöer man måste avsätta för att den biologiska mångfalden över tid ska börja växa igen. Vi har ju haft problem på detta område, och jag håller med om problembeskrivningen att vi måste ta dessa frågor på allvar.

Jag kan dock inte säga att allt som Sveaskog gör är fel. Det är ett stort statligt bolag som har stora ambitioner och som även är marknadsledande när det gäller dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2017/18:124

1 juni

Svar på
interpellationer

§ 12 Svar på interpellation 2017/18:554 om möjligheten att sälja biljetter via SJ online

Anf. 29 Närings- och innovationsminister MIKAEL

DAMBERG (S):

Fru talman! Borianana Åberg har frågat mig om jag och regeringen avser att säkerställa att även nya aktörer på marknaden tillåts sälja biljetter via SJ online, alltså via sj.se och SJ:s app, och på så vis tillgodose tågresenärernas behov.

SJ AB verkar på en avreglerad marknad tillsammans med andra konkurrerande tågoperatörer. Som jag i en tidigare riksdagsfråga svarat Borianana Åberg finns det inget hinder för SJ AB att inleda samarbeten om biljettbokning med andra operatörer. Det är dock en operativ fråga och en bedömning som bolagets styrelse och ledning ska göra – inte jag som närings- och innovationsminister.

Frågan har tidigare prövats av Konkurrensverket varvid det framkom att det är upp till SJ AB självt att avgöra vilka som får tillträde till bolagets försäljningskanaler. Nu har MTR anmält SJ AB till Konkurrensverket, och Konkurrensverket utreder därför frågan på nytt.

Jag välkomnar att Konkurrensverket utreder ärendet, och jag utgår från att SJ AB vidtar nödvändiga åtgärder för att följa Konkurrensverkets beslut när väl utredningen är färdig. Jag avser inte att vidta några åtgärder med anledning av frågan.

Anf. 30 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret, men jag måste säga att jag är besviken över ministerns enögda syn på en mycket komplex situation.

Ministern gör det lätt för sig genom att hänvisa till SJ:s ledning och fränsäger sig allt ansvar. Det är klart att SJ:s ledning agerar rationellt utifrån sitt eget perspektiv, nämligen att hålla konkurrenterna borta. Den operativa ledningen och styrelsen har uppdraget att leverera så hög avkastning som möjligt till ägaren, som i detta fall är staten.

Frågan måste sålunda avgöras på en annan nivå – den politiska – av regeringen. Det är regeringens uppgift att skapa förutsättningarna för väl fungerande konkurrens. Eller mer precist: Det är näringsminister Damberg's uppgift som ansvarig för de statliga bolagen.

SJ är inte vilket bolag som helst. I drygt 100 år har de haft monopol på marknaden. I Sverige är SJ fortfarande en synonym för järnvägstransporter, trots avregleringen 2010. De flesta resenärer använder sj.se när de ska boka biljett, eftersom denna försäljningskanal skapades under monopoltiden och är väl inarbetad.

Det är uppenbart att SJ missbrukar sin dominerande ställning genom att vägra MTR Express och Saga Rail tillträde till SJ online och därigenom snedvrider konkurrensen.

Den mycket konkreta fråga som jag vill få svar på i dag är varför två bolag, MTR Express och Saga Rail, inte har tillgång till denna säljkanal. SJ online säljer biljetter för Öresundståget, Blå Tåget, Snälltåget och för de regionala tågen men inte för MTR Express och Saga Rail. Man behöver inte vara konspiratoriskt lagd för att förstå att SJ vill ta bort dessa bolag från marknaden. Vill verkligen regeringen samma sak?

Med facit i hand kan man konstatera att konkurrensen så här långt, precis som förväntat, har varit bra för resenärerna. Sedan MTR Express började trafikera linjen Stockholm–Göteborg har det blivit fler avgångar i veckan, och antalet resenärer har ökat med hela 27 procent.

Konsumenternas positiva intryck av de nya tågoperatörerna märks vidare i Svenskt Kvalitetsindex för 2017. Undersökningen i kategorin persontransport gav följande utfall när det gäller tågoperatörer: MTR Express fick 74,6 och SJ fick 57,8 i index.

Kort tid efter avregleringen fick konsumenterna åtnjuta en prissänkning på 38 procent på sträckan Stockholm–Göteborg. Konkurrensverket slår dessutom fast i sin rapport *Konkurrensen i Sverige* att MTR Express inträde sett ur ett resenärsperspektiv har lett till ett mer varierat utbud, bättre service, sänkta biljettpriser och kortare restid.

Jag skulle gärna vilja få svar på om SJ ska verka för att uppfylla de transportpolitiska målen. Och vill regeringen att det ska vara lägre priser på tågbiljetterna så att fler ska ha råd att resa?

Anf. 31 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Tack för interpellationen!

Detta är ju en fråga som inte är helt ny. Senaste gången som denna fråga prövades var av Konkurrensverket år 2014. Då kom Konkurrensverket fram till att SJ inte gjorde fel som har egna säljkanaler, precis som alla andra bolag har, och att det är upp till SJ att ingå samarbete med olika aktörer, precis som för alla andra bolag på en konkurrensutsatt marknad.

Jag får inte riktigt ihop Moderaternas argumentation här. Finns det fler bolag som bör åläggas att använda sina säljkanaler för andra bolags räkning? Finns det en sådan lista? Ska statliga bolag ha rätt att använda privata bolags säljkanaler?

Nu ska detta prövas, och jag ska inte ha någon uppfattning om vad som händer i dag. Konkurrensverket gör ju prövningar av om det är konkurrens på lika villkor eller inte, och dessa prövningar ska göras.

Det som har hänt är att möjligheten för företag att nå ut, inte minst via appar och digitala kanaler, om möjligt har underlättats ännu mer sedan 2014. Inte minst mobiltelefonerna är en jättebra kanal för att köpa biljetter. Det är inte bara sj.se som är en säljkanal, utan det som verkligen ökar är ju mobilapparna. Kostnaderna för att bygga appar och säljkanaler har minskat dramatiskt över tid.

Vi får se vad Konkurrensverket kommer fram till.

Sedan kan man ha en annan syn på detta och inte bara tala om de här två bolagen utan om att det vore klokt utifrån ett perspektiv att alla bolag tvingas ingå i någon form av försäljningsplattform. Man kan ha politiska

diskussioner om att alla transportbolag borde finnas på en och samma plattform.

Det finns ju en konkurrensneutral plattform för biljettförsäljning: Samtrafikens Resrobot. Men jag tror inte att så många har hört talas om den och att den är en stor kanal i dag, utan det är enskilda bolag som bygger sina säljkanaler i dag.

Om man vill ge SJ ett nytt samhällsuppdrag, det vill säga att SJ ska sköta försäljningskanalerna för alla bolag i Sverige som trafikerar järnvägen, kan man besluta om det och ge det statliga bolaget ett utökat ansvar att stå för försäljningskanaler för alla som bedriver järnvägstrafik i Sverige. Man kan göra det, men jag har inte hört att Moderaterna än så länge har förfäktat den idén. De ekonomiska målen för SJ sattes ju upp tidigare av den förra borgerliga regeringen, och vi tillämpar samma ekonomiska mål för SJ.

Jag vet inte riktigt om ni har tänkt igenom det här hela vägen. Men jag välkomnar att det sker en utredning nu. Jag vet också att SJ som bolag tittar på fler samarbeten med olika aktörer, inte minst för de internationella resorna. Det har varit ganska knepigt att se hur man bokar sig vidare ut i Europa. SJ gör nu länkar för de reseoperatörer som gör det möjligt att resa ut i Europa men tittar också på möjligheten till samarbete med flera operatörer runt om i Europa.

Det sker alltså en positiv utveckling över tid. Men än så länge har Konkurrensverket inte kommit fram till att SJ AB ska vara försäljningskanal för alla andra privata företag, eftersom man har lagt ned pengar och kraft på att bygga sin egen försäljningskanal.

Anf. 32 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Jag vill korrigera mig. När jag talade om sj.se menade jag självklart också appen eller SJ online.

Staten äger bolag i ett allmännyttigt syfte, och det är inte bara ägarens rättighet utan också ägarens skyldighet att styra i den riktningen.

Ja, det är en komplicerad process att öppna en monopolmarknad för konkurrens. Och jag medger gärna att det inte gjordes helt rätt när marknaden avreglerades 2010. Men eftersom det är en komplicerad process görs insatserna i flera steg. Och nu är det dags för näringsministern att ta nästa steg så att SJ öppnar sin onlineförsäljning för alla intresserade som uppfyller kraven, eller så lyfter man bort denna inarbetade försäljningsplattform.

Ministern kan lära sig av avregleringen av apoteksmarknaden, där Apoteket AB inte bara hade monopol utan också ägde infrastrukturen för läkemedelsförsörjningen. Dåvarande regering lyfte ut dessa funktioner från Apoteket AB och skapade på så sätt lika villkor för alla konkurrerande kedjor. Något liknande förväntas nu av näringsministern. Eftersom näringsministern är dels representant för SJ:s ägare staten, dels representant för regeringen, som har ett övergripande ansvar för att skapa goda förutsättningar för konkurrens på en fungerande marknad, är förväntningarna på näringsministern höga.

SJ:s beteende att försvåra för konkurrenterna måste omedelbart stoppas. Exempel kan med fördel hämtas från andra länder, som Norge och Finland. Nu när Norge avreglerar fjärrtågstrafiken separeras det statliga

norska bolaget från sin onlineplattform. Faktum är att norrmännen har använt det svenska misslyckandet med konkurrensneutraliteten som inspiration för hur man inte ska göra.

Vi har i riksdagen beslutat att implementera EU:s fjärde järnvägspaket för att öppna den svenska marknaden för nya aktörer. Men hur ska dessa nya aktörer etablera sig? En grundförutsättning är att de har tillgång till den befintliga säljplattformen sj.se och appen.

Om ministern tycker att vi inte ska ha en öppen tågmarknad är det bättre att ministern erkänner det i stället för att hela tiden hänvisa till SJ.

Denna regering har försvårat transportererna med bil genom att höja priserna på bensin och diesel och indexera dessa och har försvårat för flygtransporterna genom att införa flygskatt. Nu till hösten inför man kilometerskatt på godstransporter. Bara tågresorna verkar hittills ha varit förskonade. Och nu vägrar ministern att medverka till att likvärdiga konkurrensvillkor skapas.

Jag undrar om ministern reflekterar över vad som kommer att hända om bolagen MTR Express och Saga Rail väljer att lägga ned och lämna den svenska marknaden. Tror ministern att det då blir bättre eller sämre för resenärerna?

Det enda riktiga är att besluta om en öppen och icke-diskriminerande säljkanal.

Anf. 33 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Jag tror att det är otroligt viktigt att se att också MTR har haft en väldigt framgångsrik resa, inte minst när det gäller sträckan Stockholm–Göteborg. De har på ganska kort tid lyckats ta en marknadsandel på 20 procent. Den senaste annonsen för bolaget visar att försäljningen av biljetter för resor i juli och augusti hittills är 107 procent högre än vad den var 2017. Det tyder på en viss positiv utveckling. Jag antar att de och andra privata tågbolag agerar i Sverige eftersom det är lönsamt och det finns kunder som är intresserade av att åka tåg.

Mitt ansvar som ägarminister för SJ är att se till att SJ utvecklas så bra som möjligt. Det som är roligt är att också SJ haft en positiv utveckling, också på sträckan Stockholm–Göteborg. Man har ökat även där, precis som MTR har gjort.

Faktum är att fler människor tar tåget än någonsin tidigare. Det har resulterat i att SJ i dag är ett starkare bolag ekonomiskt. Man gör de största investeringarna i bolagets långa historia. Man har aldrig gjort så här stora investeringar i sin 160-åriga historia som man gör just nu. Man investerar totalt 9 miljarder över sex år i sin fordonsflotta, varav 3 ½ miljard för att uppdatera snabbtåg som rullar ut över hela landet.

Vi har också förtydligat SJ:s uppdrag att koppla upp sig mot de transportpolitiska målen, eftersom vi ser ett värde i att fler människor tar tåget och att vi därmed klarar klimatfrågan på ett bättre sätt. Där blir SJ en väldigt viktig aktör, men det finns också andra aktörer.

Nu är en legal process igång där Konkurrensverket återigen ska titta på den här frågan. Då vore det väl olämpligt av mig att ha alltför bestämda uppfattningar. Mitt enda besked är att SJ måste rätta sig efter Konkurrensverkets beslut. Om Konkurrensverket kommer fram till att SJ har en för dominerande ställning när det gäller försäljningskanaler måste de rätta sig

efter det. Det är självklart för mig. Däremot kan jag som ägarminister inte säga till bolaget att man inte ska försöka bygga upp en egen säljkanal och försöka locka fler människor att åka SJ-tåg. Det vore direkt felaktigt av mig att göra det.

Exakt hur avregleringen av marknaden skedde vet Moderaterna bättre än vi, eftersom ni också har haft starka åsikter om detta under resans gång.

Jag tycker att det är intressant att titta på vad som händer i våra grannländer. Det är intressant att se om det kan byggas fler plattformar där olika bolag samsas, så att det blir lättare att boka biljetter. Men kanske det ska ske på ett neutralt sätt så att alla bolag kan gå in i de här plattformarna eftersom man tjänar på det. Det är dock svårt att se att bolag inte skulle få ha egna säljkanaler vid sidan av dessa. Då minskar ju möjligheten för bolag att agera på marknaden, som är präglad av konkurrens och där SJ är ett av flera bolag.

Anf. 34 BORIANA ÅBERG (M):

Fru talman! Det gläder mig att ministern erkänner att konkurrensen på linjen Stockholm–Göteborg har lyft även SJ. Det stämmer att MTR att varit mycket framgångsrikt, framför allt för att man erbjuder mycket bättre service. När tågen stod stilla i Västsverige för någon vecka sedan blev MTR:s resenärer hämtade med bussar medan SJ:s resenärer stod kvar på plattformen.

Det har kostat mycket för MTR att marknadsföra sig. Men det är ett bolag som har ekonomiska möjligheter medan Saga Rail är ett litet bolag som kör med gamla tåg och vars idé är att erbjuda service, till exempel att man får ta med cykel på tåget, vilket man inte får på SJ:s tåg på samma sträcka.

Det är klart att konkurrens både lyfter utbudet och bidrar till att de transportpolitiska målen uppfylls.

Det är fel att ministern hela tiden duckar och flyttar ansvaret någon annanstans. Som ägare till den helt dominerande aktören på marknaden, SJ, har regeringen och särskilt näringsministern ett tydligt ansvar för att hantera denna fråga och givetvis en unik möjlighet att som ägare gå in och styra i önskvärd riktning för att uppnå de mål ägaren anser viktiga utöver det strikt ekonomiska målet om avkastning.

Om man inte är beredd att utöva sitt ägarinflytande i det avseendet finns det ingen som helst anledning till statligt ägande i företag som till exempel SJ.

Anf. 35 Närings- och innovationsminister MIKAEL
DAMBERG (S):

Fru talman! Den sista repliken var ganska avslöjande. Moderaternas principiella uppfattning är att de flesta statliga bolag ska privatiseras. Jag har läst er motion noga, Boriána Åberg, och ni säger att de bolag som inte har ett utpekat samhällsansvar borde privatiseras.

Jag tycker att ni ska vara öppna med om ni har planer på att privatisera ännu fler bolag i den statliga portföljen. Det har inte gått så bra hittills; ni har inte skött de statliga bolagen tillräckligt bra ekonomiskt.

Vi har vänt på det, och nu går de statliga bolagen bra. De ger utdelning till staten och gör stora investeringar i det Sverige som vi vill ska fungera.

Jag välkomnar att det finns fler bolag på marknaden. Jag kommer att se till att SJ följer Konkurrensverkets beslut om man kommer fram till att SJ inte får ha en egen säljkanal i tågbranschen i Sverige, även om nästan alla andra branscher har egna säljkanaler. Blir det så kommer jag att rätta mig efter det, och bolaget måste ju göra det.

Jag välkomnar också att SJ som bolag jobbar ännu mer med samarbete med olika aktörer så att det ska bli lättare och smidigare att ta tåget och nå våra transportpolitiska och miljömässiga mål.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
EU-dokument
COM(2018) 218 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för personer som rapporterar om överträdelse av unionsrätten

§ 14 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 31 maj

2017/18:570 Sveriges stöd till turkstödda rebeller
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 31 maj

2017/18:1381 Gripandet av aktivist och rapporteringsförbud för journalister

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1382 Skatt på sålda bilar

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1383 Helhetsgrepp över landets bredbandsnät

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1384 Den extrema myggsituationen i delar av Värmland

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:1385 Fyra förlorade år för en ny nationell cancerstrategi

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

Prot. 2017/18:124

1 juni

2017/18:1386 Infriande av löften om att korta väntetider i cancervården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1387 Kompetensförsörjning inom cancervården

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1388 Vård för personer som uppehåller sig i Sverige utan tillstånd

av *Johan Forssell* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1389 Radikalisering på svenska fängelser

av *Johan Forssell* (M)
till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:1390 Flyktingspionage

av *Johan Forssell* (M)
till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:1391 Utbildning för nyanlända

av *Lars Beckman* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2017/18:1392 Bensinskatten

av *Carl-Oskar Bohlin* (M)
till finansminister *Magdalena Andersson* (S)

2017/18:1393 Sverige som life science-nation

av *Jenny Petersson* (M)
till socialminister *Annika Strandhäll* (S)

2017/18:1394 Granskningsrapporten om kandidaturen till FN:s säkerhetsråd

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 10.42.

Sammanträdet leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

EMMA PAAKKINEN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen.....	1
§ 2 Anmälan om ersättare.....	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5 Anmälan om granskningsrapport.....	2
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott.....	2
§ 7 Ärenden för bordläggning	2
§ 8 Svar på interpellation 2017/18:495 om lagen om stöd och service	3
Anf. 1 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	3
Anf. 2 MAJ KARLSSON (V).....	3
Anf. 3 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	4
Anf. 4 MAJ KARLSSON (V).....	5
Anf. 5 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	6
Anf. 6 MAJ KARLSSON (V).....	7
Anf. 7 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	8
§ 9 Svar på interpellation 2017/18:531 om FN:s barnkonvention	8
Anf. 8 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	8
Anf. 9 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	10
Anf. 10 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	11
Anf. 11 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	12
Anf. 12 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	13
Anf. 13 TOBIAS BILLSTRÖM (M)	14
Anf. 14 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	14
§ 10 Svar på interpellation 2017/18:539 om jurer som arbetar gentemot män som är utsatta för våld i nära relationer	15
Anf. 15 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	15
Anf. 16 ERIK SLOTTNER (KD).....	16
Anf. 17 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	17
Anf. 18 ERIK SLOTTNER (KD).....	17
Anf. 19 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	19
Anf. 20 ERIK SLOTTNER (KD).....	20
Anf. 21 Statsrådet LENA HALLENGREN (S).....	20
§ 11 Svar på interpellation 2017/18:536 om naturvärdesbedömningar.....	21
Anf. 22 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	21
Anf. 23 CARL SCHLYTER (MP).....	21
Anf. 24 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	22
Anf. 25 CARL SCHLYTER (MP).....	23
Anf. 26 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S).....	24
Anf. 27 CARL SCHLYTER (MP).....	25

Anf. 28 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	26
§ 12 Svar på interpellation 2017/18:554 om möjligheten att sälja biljetter via SJ online	27
Anf. 29 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	27
Anf. 30 BORIANA ÅBERG (M)	27
Anf. 31 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	28
Anf. 32 BORIANA ÅBERG (M)	29
Anf. 33 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	30
Anf. 34 BORIANA ÅBERG (M)	31
Anf. 35 Närings- och innovationsminister MIKAEL DAMBERG (S)	31
§ 13 Bordläggning	32
§ 14 Anmälan om interpellation	32
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar	32
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 10.42	33